

Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.

Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

Georg Mejer Joachim Rachel

Disputationum Physicarum Nona De Tempore

Rostochii: Myliandrus, 1610

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn742736237>

Druck Freier Zugang

Universitäts
Bibliothek
Rostock

[http://purl.uni-rostock.de
/rosdok/ppn742736237/phys_0001](http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn742736237/phys_0001)

DFG

R. U. phil. 1609. 10.

12.99

35 1717

Disputationum Physicarum

NONA

DE
T E M P O R E.

Quam

Divina adspirante gratia

In Inclita Academia Rostochiensi

SUB PRÆSIDIO

M. GEORGII MEIERI
Duderstadensis Saxonis.

Tuebitur

JOACHIMUS RACHELIUS
Gustroviensis Megapolitanus.

Ad diem 16. Iunij horis & loco consuetis.

Rostochij Typis Myliandrinis Anno 1610.

CLARISSIMO ATQUE EX-
CELLENTISSIMO VIRO,

Dn. D. MAURITIO HEINIO,

Illustriss. atq; celsiss. Principis ac Domini,
Dni. Caroli &c. Medico.

NEC NON

*Eruditione, virtute, ac generis nobilitate
præstantibus viris,*

Dn. IOHANNI SANITZIO,

Dn. IOHANNI CUNIO,
Patricij Gustroviensibus.

Amicis atq; fautoribus suis omni tempore
maximi faciendis & officiosè
colendis,

Has de tempore τῶν μηνασίων Φυσικῶν primitias, in
perpetuum sui μημόσουνον, amicitiae inveteratæ
ομμεῖον, ac debitæ observantiae περιήλεον

offert, dicat, consecrat

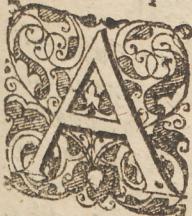
Joachimus Rachelius Gustr.
Respondens.

DE TEMPORE.

Theorema I.

Tempus in natura datur

Littera rerum naturalium, quae forinsecus accedit affectio, tempus est, quod recte sequitur: motus enim tempus constituit, & vicissim à tempore definitur & determinatur.

II. Quanquam autem, ut communis experientia probat, tempus etiam occultissima tandem profert: attamen ipsum tantæ obscuritatis & difficultatis est, ut non modo non constare videatur quid sit: verum etiam an sit, haud immerito dubitetur. Esse vero tempus sic probatur: 1. Quia omnis motus sit in tempore: Si igitur motus conceditur, tempus negandum non est. 2. Quia sensus & experientia, tempus esse comprobant. Quis enim est tam stupidus, qui non se hoc aut illud, hoc vel illo die, hoc vel illo anno egisse, recordetur.

III. Sed tamen non desunt argumenta, tempus nihil esse confirmantia, quorum Philosophus meminit lib. 4. Phys. c. 10. Practicuum hoc est: Partes temporis actu non existunt: præteritum enim abiit, futurum vero nondum est, τὸ μέτρον τὸν γένος, καὶ τὸν εἶναι τὸ μέλλειν, καὶ τὸ πρόστιμον Arist. lib. 4. Phys. c. 10. t. 88. Si igitur partes temporis actu non sunt, nego ipsum tempus actu erit: Cujus enim partes non existunt, neque ipsum, cuius sunt partes, propriè existere dicitur.

IV. Verum sciendum est, tempus in perpetuo fluxu suam habere existentiam: non enim omnia quae sunt, actu existant: sed nonnullorum actus semper est cum potentia conjunctus: Hinc non absurdè dicitur, quia partes temporis in perpetuo sunt fieri, ut loquuntur: & tempus ipsum non actu, sed potestate existere: Qualem enim est ratio partium, talis quoque est & ipsius totius.

Theorema II.

Tempus non est Conversio cœli.

Quia 1. pars conversionis cœli tempus non esset: spatio enim unius hora totum cœlum non convertitur, & tamen hora est tempus. Pars autem conversionis cœli non est conversio, siquidem conversionem appellamus: cum ab eodem ad idem fit redditus, καὶ τὸ τῆς ἀειφορίας καὶ τὸ μέρος, ξεόντο τις ἐστι, ἀειφορίᾳ δέ τε οὐ μέρος γάρ ἀειφορίας τὸ ληφθὲν, ἀλλὰ τὸ ἀειφορίᾳ. Aristot. lib. 4. Phys. cap. 10. t. 93. 2. Tot essent tempora, quot sphaerae sive orbes, cum quilibet suam habeat conversionem, hoc autem falso esse quilibet intelligit.

Theorema III.

Tempus non est motus.

I. Rationes habet duas Philosophus, quibus probat tempus non esse motum sive mutationem 1. Quia motus in certo ac determinato aliquo sit loco: tempus vero ubique est idem, οὐ μὴ δὲ ἐνέργεια μετεῖδολη καὶ κινήσις, εἰ αὐτῷ τῷ μετεῖδαλον πάντα μόνον, οὐ δὲ ἐν τούτῳ οὐδὲ τῷ κινήματι καὶ μετεῖδαλον, οὐ δέ ξεόντο δικίως καὶ παντοχώ, καὶ παρεχεί πᾶσι: lib. 4. Phys. c. 10. t. 95. 2. Quia motus est vel celer, vel tardus: tempus vero aequabile semper

semper & uniforme, μεταβολὴ μὴ εἰ τὰ αὐτά θέλωνται βεβαῖνει, ξέροντες δὲ τὸν εἰτί. πότε βεβαῖνουσι ταχὺ ξέρονται ὥρας f. 96.

II. Quanquam vero tempus motus non est: absq; motu tamen temporis noticia animo concipi nequit: Qui enim nullam omnino animo versant motionem, nullum quoq; temporis sensum habent, quod patet exemplo dormientium, qui non percipiunt tempus in quo dormiunt, sed τὸν ρῦμ, in quo somnum capere incipiunt, cum eo, in quo iterum ē somno excitantur conjungunt, tempus præterisse ignorantes, οὐτερε δὲ εἰ μὴ τὸν ἐπεγν τὸν ρῦμ, ἀλλὰ παντὸν οὐ, τοιούτην ξέροντες. οὐτας οὐδὲ διπλεὶ λαζαρίδες ἐπεγν τὸν, καὶ δοκεῖ εἶναι τὸ μεταξὺ ξέροντες. εἰ δὴ τὸ μὴ σίεδαται ἔναι ξέροντο τὸ παντεροῦ ιμιν, ὅταν μὴ διστομάνη μηδεμίαν μεταβολήν, ἀλλ’ εἰ εἰνὶ οὐδὲ διαφέτω Φαίνηται η Ψυχὴ μηδένιν ὅταν δὲ αἰσθαμέται, καὶ οὐδεις τοιούτην η Φαίνεται γεγονέναι ξέροντα. Arist. lib. 4. Phys. c. II. t. 97. Deinde dependet tempus à motu ea ratione, quia omnis motus est in magnitudine aliqua, qua cum continua sit, & ipse quoq; motus erit continuum. Quandoquidem vero omne continuum dividitur in partes, quarum una prior, altera posterior dicitur, etiam in motu qui supra hujuscemodi magnitudine perficitur, unum necessariò alterum consequetur: atq; talis successio prioris & posterioris in motu, ipsius temporis naturam constituit, nisi enim hanc partitionem motus in prius & posterius animadverterimus, nullum tempus intercessisse putamus. Lege textum 98. 99. & 100. cap. II. lib. 4.

Theorema IV.

Tempus non est duratio.

Definit Ramus tempus rerum durationem prateritam, praesentem & futuram lib. I. Dial. cap. II. sed laborat hac definitio. Quia tempus totum est in potentia: Est enim in perpetuo fieri sive fluxu, ut loquuntur Philosophi: Duratio vero est actu,

A 2

Defi-

Definitur enim permanens Entis in actu existendi, à Timphero lib. 1.
Metaph. cap. 5. Quod autem dūvāpi est, non debet definiri per
id, quod est ēveqyāx. 2. Temporis natura, tota cōsistit in motu: abs
motu enim tempus ne considerari quidem potest, ut in theor. prae-
cedentii demonstratum fuit; ideoq; tempus extra motum, minimè
definiendum. Ut siccō jam quod dicitur pede prætereamus illud
quod in definitione ponitur, præsentem videlicet etiam esse rerum
durationem, quod verum s̄ esset, esset quoq; præfens pars temporis,
hoc vero verum non esse, in sequentibus demonstrabimus.

Theorema V.

Tempus est numerus motus, secundum
prius & posterius.

Ο λέοντος ἐσιν ἀερθμός κινήσεως καὶ τὸ μεγάλον καὶ ὑπερον,
inquit Philosophus lib. Phys. c. 11. t. 101. Numerus autem duplex
est, numerans & numeratus. Numerans qui formaliter conside-
ratur est, quo numeramus; Numeratus qui materialiter con-
sistit qui numeratur, ille est quantitas disjuncta: hic vero
continua, sequitur quoq; idem non esse numerum numerantem, sed con-
numeratum. Χερός ἀερθμός ἐσιν ἡχῶ ἀερθμόν, ἀλλ' ὁ ἀερθ-
μός Arist. lib. 4. Phys. c. 12. t. 110. Dicitur tempus nume-
rus motus, quia omnem motum metitur, & nullus motus est, qui
non tempore definiatur, quamquam etiam per accidens quietem
metiri dicatur. Sed hic queritur, quisnam ille motus sit, à quo
tempus proficiscatur? Tempus quia uniforme semper est, nec tar-
dius nec celerius, sequitur motum illum esse, qui notissimus, velo-
cissimus, maximeq; regularis existit, aliorum motuum regula &
mensura, primi videlicet mobilis. Omne autem tempus duobus
quasi terminis definitur, priore scilicet & posteriore, ideoq; recte
dicitur tempus numerus motus, secundum prius & posterius.

Theo-

Theorema VI.

Partes temporis sunt prius & posterius:
seu præteritum & futurum. Arist. lib. 4. Phys.
c. 10. t. 89.

Tὸν νῦν enim sive præsens pars temporis non est, sed vinculum
sive nexus præteriti & futuri. Est namq[ue] tempus continuum quod-
dam & dividuum: Tὸν νῦν vero sive præsens individuum. Divi-
duum enim si esset, pars præteriti temporis in futuro, & pars futu-
ri in præterito esset, quod est absurdum, maximè cum non sint duo
nuū, sed unum & idem numero, quo præteritum tempus finitur,
& futurum incipit, quamvis τὸ λόγος geminum statui possit, cum
alia ejus sit definitio, quatenus terminat præteritum, & alia qua-
tenus futurum inchoat. ἀνάγκη δὲ τὸ νῦν τὸ μὴ καθ' ἔτεν, αλλὰ
καθ' αὐτὸν καὶ τὸν λεγόμενον, ἀδιαιρέτων εἶναι, καὶ εἰς ἄπειν πίστων
χρόνων ἐνυπάρχειν. Εἴτι δὲ ἔχει τὸν πόλον τὸν γεγονότος, & διὰ τὰδε ἐθεῖν
εἴτι τὸ μέλλοντος. καὶ τούτων τὸ μέλλοντος, & διὰ τὰδε ἐθεῖν εἴτι τὸ
γεγονότος. ὁ δῆμος αὐτοῖς εἶναι πάρεστι. Arist. lib. 6. Phys.
c. 3. t. 24. Nam vero ex eo quod est indivisibile, non potest com-
poni divisibile: seu quod indivisibile est, non potest pars esse ejus,
quod est divisibile, αδιαιρέτων εἶναι πόλεις. Arist. lib. 6. Phys. c. 3. t. 1. 2. In omni tempore quicquam moveretur:
εἴτι νῦν vero nihil moveretur, si enim quicquam moveretur, move-
retur vel tardius vel celerius, εἴτι νῦν autem motus tardus vel
celer locum non habet, quia est indivisibile: in indivisibili vero
nihil celerius vel tardius moveri potest, ὅπις δέ τοι εἴτι τὸ νῦν κι-
νήση, εἴτι τὸν τὸν Φανεόν, εἴτι τὸν γένετην καὶ τὸν κινεῖσθαι
εἴτι τὸν τὸν βεβαίην. Arist. lib. 6. Phys. c. 3. t. 29. Dependet ta-
men tempus à τῷ νῦν, quemadmodum ab unitate numerus, &
à puncto linea. Sed sicuti unitas non est numerus, sed principium
numeri

numeri; punctum non est linea, sed principium linea: sic ab ipsis
vix licet tempus dependet: tamen pars temporis non est.

Theorema VII.

Par est temporis & magnitudinis ratio.

Quia ut parte temporis, pars aliqua magnitudinis conficitur:
ita toto tempore, totam magnitudinem confici est manifestum. Et
sicut finita magnitudine, tempus infinitum esse non potest: Sic
contraria, finito tempore, infinita magnitudo non potest pertransfiri.
Ut enim tempus continuum est: ita & magnitudo continua, δῆλον
δέ καὶ ὅπερ ἀπειπεῖται συνεχές, τὰς αὐτὰς γὰρ τὰς οὐρανούς δια-
ρέσθαι ὡς καὶ τὸ μέγαθος διαφέρει. Arist. lib. 6. Phys. c. 2.
t. 17. Et cum eadem sit divisio temporis & magnitudinis, siquidem
media temporis parte, media magnitudinis pars conficitur: sequi-
tur, si unum est infinitum, & alterum eodem modo esse infinitum.
Ut si tempus extremis est infinitum: etiam magnitudo extremis
infinita erit. Si tempus divisione est infinita: etiam magnitudo
divisione infinita erit, εἰσὶ δὲ τοῖς ἐχάρτοις ἀπειπεῖται, καὶ διάνε-
γον, καὶ διάνεγον, εἰσὶ, εἰ μὴ τοῖς ἐχάρτοις ἀπειπεῖται, οὐ καὶ διά-
νεγον τοῖς ἐχάρτοις, εἰ δὲ τῷ διαφέρει, τῷ διαφέρει καὶ τῷ μῆκος. t. 11.
Cum autem duplex sit infinitum, εὐρεγέναι καὶ δυναμηδ: hoc, non il-
lud tempori & magnitudini competit, & sic tempus & magnitu-
do εὐρεγέναι sunt finita, δυναμηδ vero infinita.

Theorema VIII.

Tempus aeternum non est.

I. Tempus aeternum esse falso putavit Aristoteles cum diver-
sum partim sacra scriptura doceat: partim ipsa sana Philoso-
phia

phia demonstrat. Sacra namque pagina docent, DEum totum hoc universum simul cum tempore condidisse, & ante conditum mundum non fuisse tempus, sed aeternitatem: Sana Philosophia docet, non posse esse duo aeterna: aeternum enim quod est, infinitum est. Nihil autem infinito potest esse aequale: aequalitas enim est certa ratio mensura: at infiniti mensura nulla. Duo infinita nequeunt esse, neque in natura neque extra naturam: Essent enim duo principia prima, Scalig. exerc. 359. sect. 3. Quia itaque Deus aeternus & infinitus est, tempus aeternum esse nequit. Docet sana Philosophia, quod omnia, qua sunt in natura, non sunt a se, sed ab alio, a DEo videlicet: quod a DEo dependeant. Quicquid autem est ab alio: quicquid dependet ab alio, illud aeternum non est. Hinc saniores etiam Philosophi, ut Plato & alij, DEum causam efficientem omnium, qua sunt in natura, agnoverunt.

II. Sed obijcis: 1. non vnu est temporis medietas, semperque cum praterito futurum connectit, & est finis prateriti, initium vero futuri. Ergo quocunque positum vnu, tempus antecedit, & sequetur tempus, ideoque aeternum. 2. Ens aliud est finitum; aliud infinitum & aeternum. Ergo tempus aliud est finitum; aliud infinitum & aeternum.

III. Sunt rationes, qua aliquid ponderis primo intuitu habere videntur, sed si accuratius expendantur, nihil habent. Prior enim admodum infirma est: Nam licet mens nostra initium temporis non inveniat: ob id tamen tempus initij expers non est, non enim opinio mentis nostrae veritatem parit, sed conditio reipublicae, cui mentem nostram oportet esse conformem. Praterea de ration*e* vnu minus convenit: potest enim ipsum vnu absoluti*e* considerari, quod finis prateriti non sit, sed initium ejus quod sequitur. Si enim ad iudicium mentis configiendum est, necessario tandem intellectus noster ed labitur, ut aliquod initium constituat, quandoquidem infinitum capere non possit. Ipsum igitur ration*e* vnu mobili, sive materia concreatum dicimus. Ut enim materia mundi in tempore

ex nihilo à Dōo creata est, solo verbo absq; motu: ita rō vūv cāpiti-
cum initium creationis Dōo faceret, praterito neutiquam prece-
dente, futuro autem consequente. Posterior, fallacia laborat con-
sequentiis. Non enim statim sequitur: Datur Ens infinitum &
eternum, Ergo & tempus infinitum & eternum, siquidem tempus
non est affectio Entis ut Entis, sed corporis naturalis, ideoq; etiam
de tempore non agitur in Metaphysicis, sed solum in Physicis. Et
certè Ens infinitum quod est Dōus, tempori esse subjectum, planè
absonum esse videtur non tantum à communī loquendi consuetu-
dine, sed etiam natura ipsius Dōi, qui ab aeterno fuit, & in a-
eternum erit, quod Philosophus etiam agnoscit, n̄ aē
ōrta cor ēstiv ī x̄cōvō, & dō wēiēxētū īwō tō x̄cōvō z̄dē pē-
rēmū ī ēvai dūrāw īwō tō x̄cōvō lib. 4. Phys. cap. 12. t. 117.
Praterea ratio hac semetipsam everit: si enim Dōus est Ens ater-
num, non potest tempus aeternum esse, quod duo Entia simplici-
ter aeterna dari non possint, ut paulo superius ostensum fuit. Non
igitur aeternitas cum tempore confundenda: illa enim proprietas est
solius Dōi, hoc vero rerum naturalium: illa neg. habet prin-
cipium, neg. finem, hoc principium habet, & finem habebit:
illa est immensurabilis, hoc mensurabile: illa omnem successio-
nem, omnemq; prioris & posterioris rationem excludit, hoc vero
includit, tempus enim definitur quod sit numerus motus secundum
prius & posterius.

Theorema IX.

Tempus nihil agit.

Refutat Scaliger Cardanum, à tempore omnia generari & occi-
di afferentem, inquiens: sententia hæc quanto est vulgo pro-
pior: tantò abest longius à subtilitate exerc. 352. Aristoteles
quidem cum Cardano sentire videtur lib. 4. Phys. c. 12. t. 117.
ubi par-

gt. p. 107
Cap. 107

ubi partim actionem, partim corruptionis causam tempori adscribit; actionem quidem, cum dicit: καθάπερ εἰώθαμεν λέγειν, ὅτι τὸ Χρόνος οὐχί τοι τὸ Χρόνος: Corruptionis causam cum dicit: Φορέας γὰρ αἴπερ νοθί αὐτὸν μᾶλλον οὐχί. Sed Philosophum ex vulgi loqui sententia, indicant verba: καθάπερ εἰώθαμεν λέγειν quemadmodum dicere consuevimus. Et vult si causa aliqua quicquam agendi tempori ascribatur, quod potius rem destruere, quam constituere dicatur, si quidem rerum corruptio à motu: motus vero à tempore. Quia enim motu res corrumpuntur, etiam tempore corrupti dicuntur, sed tamen per accidens. Non igitur tempus propriè & per se agit, sed in tempore omnia fiunt & corrumpuntur, τὸ τῷ Χρόνῳ τῶν τινεται οὐχί Φύσει ταις Arist. lib. 4. Phys. c. 13 t. 128. Et paulò inferius: οὐκέτον δέ ινανὸν, ὅτι γίνεται μῆτρα μηδὲν ἄνευ τοῦ κινήσας τῶν οὐρῶν Επειδεῖν, Φύσει τῷ δέ καὶ μηδὲν κινέματον, οὐ ταῦτα μάλιστα λέγειν εἰώθαμεν τὸ τῷ Χρόνῳ Φθοράν. & μέντοι τοῦτο ταῦτα οὐχί τοι τὸ Χρόνος πεπολεῖται, ἀλλὰ οὐκέταινει τῷ Χρόνῳ γίνεσθαι ταῦτα τὸ μετεβολήν. Quod autem propriè & perse tempus nihil agat, probatum est facilissimum. Est enim quantitas: quantitatum autem per se nulla est efficacia, ut docemur in Logicis. Hinc recte Scalig. cum tempus sit quantitas, nihil agit, item: Vita nostra est actus animæ, in quem nihil habet tempus aut juris, aut imperij, loco supra allegato.

B 2

C 0.

COROLLARIA.

I.

An temporis consideratio pertineat ad Logicam? N.

II.

An tempus affectio sit Entis & non-Entis, communis? N.

III.

An tempus sit Ens reale? A.

IV.

An Deus sit in tempore? N.

V.

An aeternitas recte dicatur tempus infinitum? N.

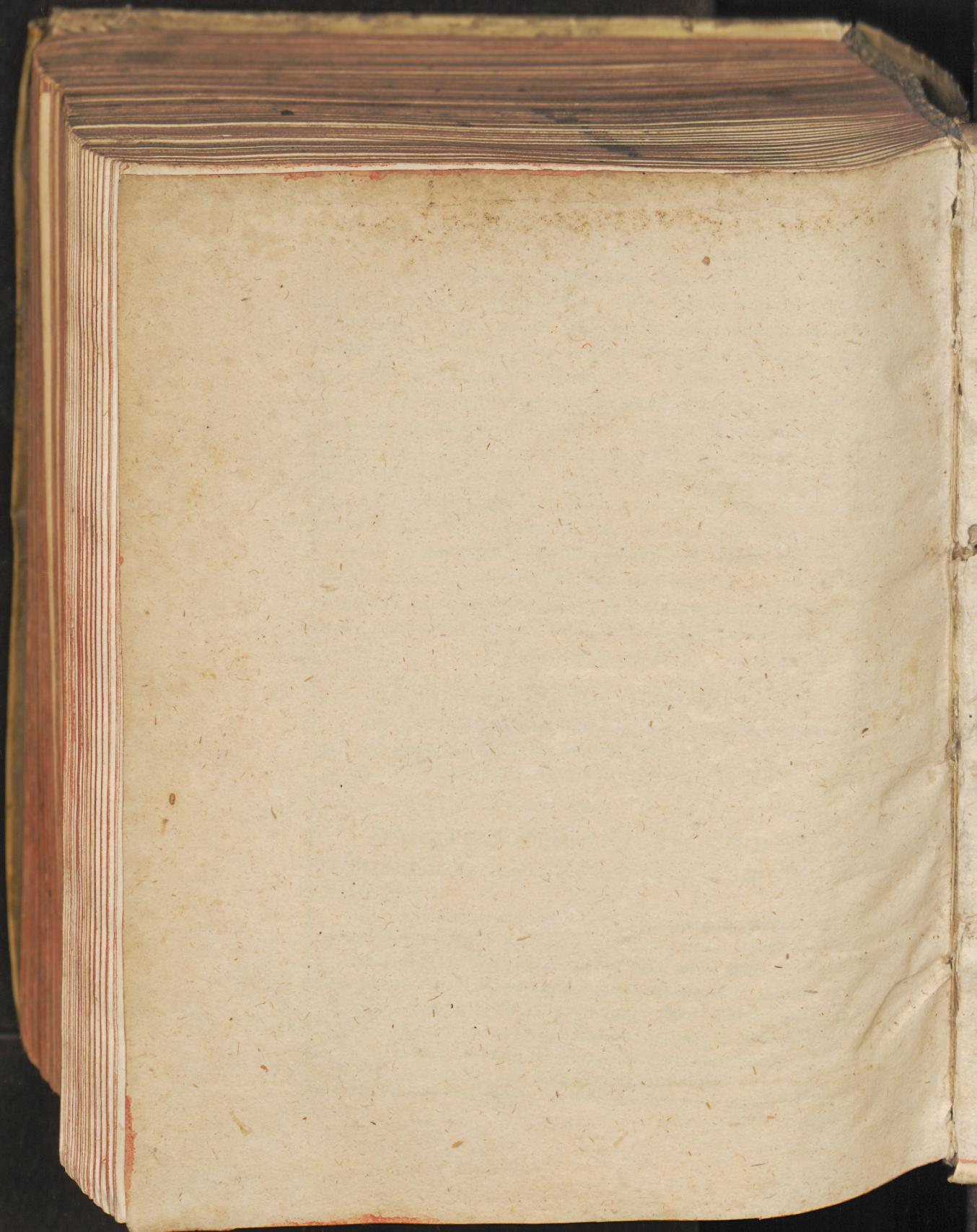
VI.

An aeternitas sit mensurabilis? N.

VII.

An aeternitas expers sit omnis successio-
nis? A.

306. sect. 20. in hæc verba erumpens: Omne quum principium, aut à primo principio. Unia dependent igitur. Ergo suâ naturâ omnia ruptibilia. Est itaq; spiritus corruptibilis; natura: nunquam vero corruptitur; nunquam immortalitate Deus ipsum donavit.

Theorema II.

Spiritus est vel Angelus, rationalis.

Legitimam hanc esse spiritus divisionem dare licet. Nam 1. Angelus tantum, & aingunt. 2. immortalitate fruuntur. 3. per se possunt. Ergo etiam tantum spiritus existunt.

Theorem III.

Angelus est spiritus, qui per se in corpore, sed semper extra corpore.

I. Dicimus Angelum per se nunquam in corpore, sed semper extra corpore. Per accidens tamen id fieri posse, concedimus. quando corpora assumere, ut appareant bona est. Et testatur Scaliger, Angelos ipsos sibi co-

359. sect. 13. Verum quia hujuscemodi corpora nunt, & natura eorum non est, corporibus ut formare, meritò per se ab omni corporis unione.

II. Sunt vero Angeli in duplice differenti boni: quidam mali. Malitiam intelligimus, sed moralem. Diabolus enim ratione essens, ac Angelus bonus. Quia 1. est Ens. 2. bonum: quia bonum cum Ente convertitur.

Quicquid autem à Deo creatum est, bonum

A 3

the scale towards document

Image Engineering Scan Reference Chart TE63 Serial No. 12345